

GESTRIKE - *Resonans*

Nr 1 2022 Medlemsblad för Gästriklands Spelmansförbund

TRADITION FÖRNYELSE GEMENSKAP

På väg till en ö i havet Kökar

Ordförandens ruta

Dessvärre så är vi där igen att smittspridningen skenar och vi får hålla oss ifrån varandra. Förhoppningsvis bara fram till sommaren. Då kan vi iaf ses utomhus i spridda skurar. Vinterns spelträffar på Vretas i Valbo släpper vi och årsmötet ser likaså ut att bli digitalt. Hållutkik på GSFs Facebooksida

Istället får vi gå på devisen att ta ut glädjen i förskott eftersom vi inte vet om det vi gläds åt blir av. Vinterruschen i Årsunda, FAB i Sandviken, konserter på Gävle Konserthus och Musikhuset Sjömanskyrkan mm. Nån konsert blir säkert av.....

Eftersom denna ruta är lite personlig så kan jag berätta hur jag får mina vinterdagar som pensionär att gå. Jag åker och tränar på Friskis ibland, kanske lite långfärdsskridsko också. Skottar snö medelst slunga. Annars finns jag mest vid datorn i husets övervåning arbetandes på boken om Gästriklands Spelmän. Ett roligt arbete som detektiv, jagandes efter spelmansfoton, fakta, berättelser och sanningar. Den beräknas komma ut 2023. Då blir jag 70 och GSF blir 80 år. Bra rundningsmärken. Men före det så kommer alla medlemmar i GSF under detta pestens år att FÅ det 75-sidiga häftet "Söderåsens polska" med noter upptecknade 1885 av Anders Åslund. Massor av annan kulturell info också, förutom noter och kommentarer. Gläds redan nu, trots att detta inte blir inställt. GSF ger ut häftet i samarbete med Ovansjö Hembygdsförening som fyller 100 år 2022. Planerat var att minst en Vretaskurs skulle lära ut låtar ur häftet, men nu kanske det får bli en helkurs i sommar istället. Från ett tomt blad till 14 sidor Resonans. Det går om Du/Ni hjälper till och berättar vad ni varit med om i spelväg, både nutid och minnen.

Eder Michael

Kolla på www.folkwiki.se där finns låtar på not i pdf-format. Även Gästrikelåtar !!

Kolla på Folkmusikfestvideon från 1991 ! https://www.youtube.com/watch?v=6w85_3HXYE4

GSFs PG 542598-8 GSFs Swishnr 123 2675262

Vuxenmedlem: 300 kr, Ungdom upp till 20 år: 100 KR.

www.gastriklandsspelmansforbund.se låtnoter finns att ladda ner

Ordförande:

Michael Müller Oslättforsv 236 80598 Gävle 072-2193956

michaelmuller53@gmail.com

Kassör, medlemsmatrikel, SSR, Instrumentförsäkring:

Gunnar Lundberg kassör. Släntvägen 1, 81333 Hofors 0730-315063

gunnarrudolf99@gmail.com

Ledamöter:

Michael Hedberg Nylin Grusåsgatan 15, 81152 Sandviken 070-2483249

michael.nylin1959@gmail.com

Lena Lindberg Brunk Malmgårdsv 3, 81395 Torsåker 073-9821346

lena.brunk@gmail.com

Mikael Nykäsenoja c/o DGTLPOST AB 100855, Agav. 52A, 18155 Lidingö

076-8373660

nykasenoja@gmail.com

Kristina Selinder Fredriksdalsv 7B, 80667 Gävle 073-9638756

kristinaselinder@hotmail.com

Margitha Lindblom Rudammsg 44, 80311 Gävle 0706-552057

margitha.lindblom@gmail.com

Styrelsesuppleanter:

Anette Dahlbom Västervallsv 11, 80597 Gävle 076-1042302

anette@dahlbomsfast.se

Erik Larsson Norra Rådmansgatan 26, 80321 Gävle, 070-7878500.

erik@laer.se

Tidningsredaktör och ansvarig utgivare för

Gestrike-RESONANS GSFs medlemstidning, ansvarig utgivare samt texter Michael Müller.

VALBEREDNING: Mikael Nykäsenoja REVISORER: Lennart Östblom, Jan Lingdén

Kalendarium vintern 2022 för Gästrikland

2021-12-20 - Spelmanspub med Saftorkestern på Granliden i Storvik

2022-02-06 – Duo Amper Petrini Musikhuset kl 19.00 Emilia Amper nyckelharpa/Anna Petrini blockflöjt

2022-02-07 - SAW, Tennstopet

2022-02-12 – Årsundaruschen Winter inställt.

2022-02-22 - Lena Willemark & Mikael Marin Konserthuset Gävle 19.00

2022-02-26 - Engmans Kapell Musikhuset Sjömanskyrkan

2022-03-01 - Ian Carr & The Various Artists Konserthuset Gävle 19.00

2022-03-05 - FAB & Sandvikens Symfoniorkester Kulturcentrum Teatern, Sandviken

2022-03-07 - SAW, Tennstopet

2022-03-10 - Merit Hemmingsson Konserthuset Gävle 19.00 Gevaliasalen

2022-03-19 - **GSF Årsmöte kl 16.00 Digitalt (är utgångsläget i januari. Vi får se. Vi vill ses.)**

2022-04-04 - SAW, Tennstopet

I glädjens tecken skiter jag faktiskt högaktligen i om det blir av eller inte - nu gäller det att ha saker att blicka fram emot och ta ut glädjen i förskott! 🍌🍌🍌 :

6 mars kommer det bara va en dammhög kvar av Sandviken efter **Folk All-in Band (FAB)** och Sandvikens Symfoniorkester, och vår publiks, framfart där lördag 5 mars!

Återkommer med biljettlänkar etc så fort den infon finns klar...

Skrev Karl-Johan Ankarblom dirigent och musikarrangör på FB

Tror att kulturcentrums konsertlokal Teatern är för liten publikmässigt. Den som missar detta missar årets musikaliska höjdpunkt i Sandviken... skrev red.

Medlemsavgiften för 2022 är oförändrad, dvs 300 kr (för ungdomar upp till 20 år 100 kr).

Betala senast 1 mars till pg 54 25 98-8 eller swisha till 123 267 52 62. Ange namn !

Obs De som har instrumentförsäkring betalar avgiften samtidigt som försäkringspremien.

Lena Jonsson Trio

Söndagen 14 november framförde Lena Jonsson trio en konsert på Musikhuset i Gävle. Medlemmar är förutom Lena, Erik Ronström och Kristoffer Sundström. Lena är en veteran i folkmusiksverige trots sin unga ålder. Är riksspelman på låtar från södra Hälsingland och har även en grammis i sin ryggsäck. Hon är känd för sin precision, glöd och glädje i de låtar hon spelar. Att hon sen hade en klänning, helt gjord av paljetter och i OP-stil, "svartochvitrutig" gjorde inte intrycket sämre!! Så läckert! Menar Lena Lindberg som var där.

Redan 2003, då GUF bildades och Lena var med tillsammans med brorsan Staffan lade man märke till hennes utstrålning på scen. Hon är alltid glad på scenen, tekniskt brilliant och fotogen, som det heter. Hon förstärker numera sin framtoning med lite spektakulära kläder. ...och varför inte. Tiden då folkmusiker kunde stå på scenen i skitig T-shirt är nog förbi. Att ha hyfsade kläder på sig vid framträdanden är att visa publiken respekt. Menar Michael

GSFs årsmöte planerat till lördag 19 mars kl 16.00. Digitalt. Länk kommer via mail. Delta !

Behövs mer än en affisch ? Kolla på www.musikhuset.nu beställ plats o biljett

Julavslutningar var det gott om

Fika och mat var också gott. Spelet var gott och låtarna goda. Undertecknad tog sig till Storvik för jag var nyfiken på att få se Saftorkestern irl. Det blev ju ingen julkonsert på Lyran, så deras avslutning på Granliden fick duga. Det dög väldigt gott, för den sydasiatiska buffén gjorde alla gott. Det var godis i efterrätt. Knappt hann sista tuggan ner förrän instrumenten kom fram. Å sedan spelades det efter önskemål på rundgång samt låtlista på papper. Alla trivdes gott. Vilket gäng ! Å Åsa Andersson håller alla nöjda med låtar, inspiration, kunskaper och mjuk, handfast ledning. Det var lika gött som på julafton. Goda minnen. Minns Michael Ett spelmäng som försvann in i juldekorationer, men de finns där.

Årsunda Winterruschen inställd pga Corona

Kom igen i sommar !

www.arsundaruschen.com

Friskt lånat, om ditt stränginstrument

Med lov publicerat. All kredit till Lotta (Liselott) Alfsson (fd Norlin) i Stöde som skrivit och poängterar att detta är hennes upplevelse och erfarenheter.

Lotta fick några frågor om strängar och harts och tänkte att det kunde vara intressant att ta upp. Det som följer är hennes tankar och ni får därför gärna ta det med en nypa salt:

Harts

Generellt sett finns det två typer av harts - mjukt och hårt.

* Mjukt harts dammar något mindre och ger mindre "brus" (skrapljudet som uppstår när taglet möter strängen och det inte är tillräckligt med friktion). Det mjuka hartset "biter" bättre i strängen dvs. är "kladdigare". Mjukt harts är bäst på vintern då luften är torr. På sommaren blir det för kladdigt och man får tvätta strängarna onödigt ofta för hartset fastnar och oljud (gnissel) uppstår. Harts som jag har är L'Opera Jade J100M (å 101,60 kr) och Hill London (71,20 kr). Jade är klart bäst hittills för mitt spelsätt.

* Hårt harts dammar lite mer, speciellt om luften är torr. Det ger mer brus vid torr väderlek, men på sommaren passar det bra speciellt om man spelar på stämmor till långt inpå natten och daggen faller. Harts som jag har är Hill London ljust (å 71,20 kr) och Salchow ljus (å 136 kr). Hill har varit bäst hittills för mitt sätt att spela.

* Det finns ett harts som är speciellt gjort för att damma extremt lite och det är Liebenzeller Gold I (å 208 kr) [ej provat själv].

* Ett harts som påstås vara bra för allergiker är Larsen (å 129,60 kr) [ej provat själv].

-- Grundregeln, som jag ser det, är att man får prova sig fram - man kan ju låna harts av varandra att jämföra med.

-- Harts är färskvara - gammalt harts (äldre än 1-2 år) blir skört och dammig.

-- Gammalt harts kan sparas i plastpåse i frysen för att tas fram (fruset) och krossas för att användas till att hartsa in en nytaglad stråke. Jag har även gjort det med harts som man använder till att skälla grisar med - det gick också bra...

Strängar

Man väljer strängar efter vilken typ av ljud fiolen har, hur mycket man spelar, vilken typ av spelman man är och också vilken sorts musik man spelar. Hur ofta man byter strängar är upp till en själv, men det brukar rekommenderas att man byter strängar minst två gånger per år, något som jag alltid fuskat med utan problem.

* Den som spelar lite, mindre än ca 6 timmar/vecka, kanske inte behöver en jättedyr sträng och kan klara sig på olika PRIM-strängar (stål) som kostar runt 272 kr/set (grön = normal, blå = mjuk) eller Pirastro Chromcore (kula på E) för 324 kr/set.

* Den som spelar mer kan behöva en sträng som kostar lite mer och då kan Pirastro Flexocor Permanent (syntet) vara bra, men kanske inte till alla fioler. Min fiol har ett kraftfullt ljud och jag spelar ut fiolens kapacitet och då är det värt att betala 528 kr för ett set. Strängen har ett mjukt och kraftfullt ljud och fungerar (på min fiol) även på E. En annan syntetsträng som blivit populär är Thomastik Infeldt röd (mjuk), med mjukt ljud. Ett set kostar 500 kr.

-- Nackdelen med syntetsträngar är att det tar någon vecka att "spela in" dem och sedan "dör" de snabbt när det väl händer. Fördelen är att ljudet är suveränt medan det varar. Jag tycker inte att man behöver välja dyrare strängar om man inte råkar vara proffs.

-- Stålsträngar kan låta gnälliga på en kraftfull fiol, men helt OK på en lite svagare fela. Syntetsträngar passar till de flesta fioler. Sensträngar har rykte om sig att behöva stämmas var femte minut (jag har aldrig haft några) och de kostar som syntetsträngar. Senior är fukt känsliga, men passar till precis allt om jag förstått det hela rätt.

-- Man måste inte köpa strängar i set - det går alldeles utmärkt att plocka ihop sitt eget, men det brukar kosta lite mer då. Jag spelade länge med grön PRIM på G-D-A och med Pirastro Oliv (guld på stål) på E och det fungerade utmärkt. Nu kör jag Pirastro i helset och även det fungerar bra eftersom strängarna i setet passar min fiol.

Jag brukar handla strängar och harts (och annat) på Violinateljén i Västerås via Internet. Det går alldeles utmärkt och jag brukar ha grejerna inom två dagar. När vi hade varit till Tullingsås och min A-sträng ramlade i bitar, beställde jag nya strängar på söndag kväll när jag kom hem och på tisdag fick jag dem med posten. Adressen är: <http://www.violinateljén.se> och klicka på "Webbutiken". Man kan även köpa instrument, notställ, hakstöd, reservdelar etc. där. Priserna (080515) ovan är därifrån.

Strängvård

Det finns inga strängar som fungerar bra om de är fulla med harts. Alla strängar måste göras rena och bäst är att ha för vana att alltid torka av strängarna efter varje gång man spelat. Det är viktigt att strängarna görs rena även på undersidan och ovanför översta delen av greppbrädan. Hartset brukar ryka minst 5 cm in på greppbrädan. I min låda finns en microfiberduk som jag använder till att torka av fiolen och strängarna. Duken är både mjuk och effektiv. Någon gång ibland kan man dessutom använda någon slags sprit (t.ex. T-röd) för att torka riktigt rent. Var försiktig så att inte spriten kommer i kontakt med lacken eftersom de flesta fioler är spritlackade och kan bli skadade.

Tagel

När jag äntligen fick ändan ur vagnen och skulle tagla om stråken, fick jag frågan från violinmakaren om hur länge sedan det var som den taglades om sist. Naturligtvis svarade jag att jag aldrig hade gjort det. Då frågade han när jag köpte stråken - 1982! Han sa att det nog knappast var många strån kvar då, men de allra flesta var kvar fast var väldigt sköra. Nåväl, han konstaterade när han fick stråken att det var mongoliskt tagel (extra fin kvalitet) och nytt sådant sitter på stråken även nu. Det är tydligen det mest hållbara taglet och klart prisvärt. Det kostade 670 kr att tagla om och jag skickade stråken med bussgods (100 kr) väl inpackad mellan två brädbitar och paketerat med hyllpapper (hade inget annat hemma). Vilket lyft att spela med nytt tagel! Violinmakaren tyckte att man skulle tagla om stråken var 6:e månad, men då blir det dyrt att spela - jag kommer nog att vänta några år även till nästa gång, fast kanske inte 26.

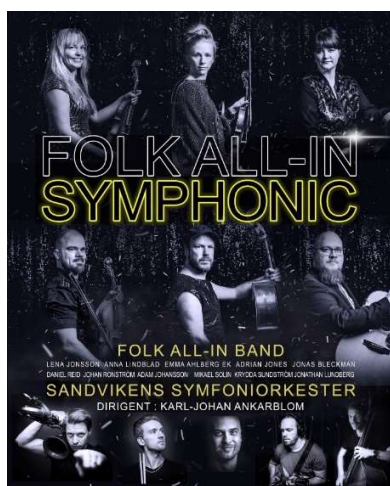
Hoppas att mina tankar kan hjälpa dig en smula.

Lotta Norlin i Härnösand och aktiv i Härnösands Spelmansgille

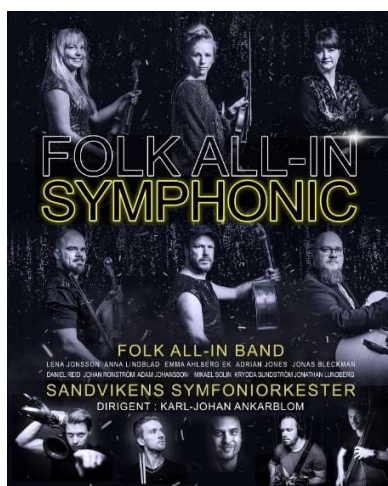
"Att försvinna in i musiken är som att försvinna in i himmelriket på jorden för en stund - man kan leva länge

"To disappear into the music is like disappearing into Heaven on Earth for a while - you can live for a long time on an experience like that..."

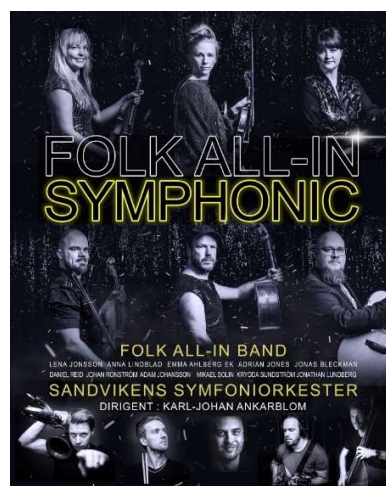
"Att spela är att leva - puls och polsketakt skall vara lika..."

5 MARS 2022 19.00
SANDVIKEN - KULTURCENTRUM, TEATERN

5 MARS 2022 19.00
SANDVIKEN - KULTURCENTRUM, TEATERN

5 MARS 2022 19.00
SANDVIKEN - KULTURCENTRUM, TEATERN

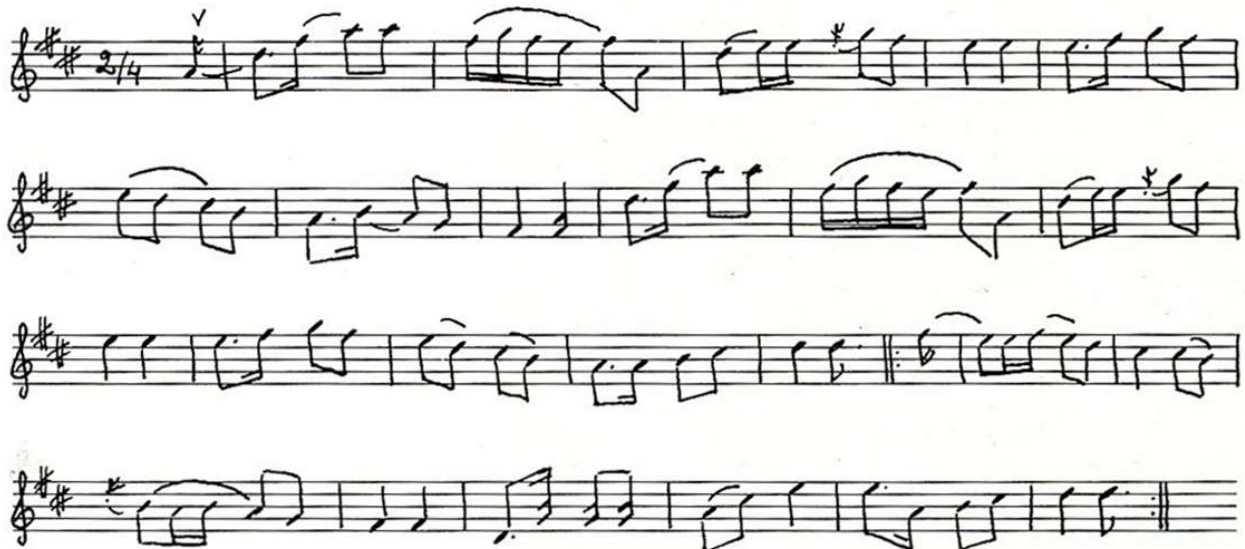
Kökar och låtar

Finlands sydligaste punkt är ön Kökar. Mitt i Österled, farleden mot Finland och Miklagård. Sandvikens Spl var där på en minnesvärd resa en gång i tiden. Dock kvar i mannaminnet. Saftorkesterens julavslutnings version av Eklund-Alfreds polka fick igång mitt mannaminne och Nykäsenoja var inte svår att övertala till ett par rader meddelar M Uller ur vars diabilidsamling färgfotona kommer. Där finns mer...vänta bara. Sv-vita foton av Lars Westerman. M M

Eklunds - Alfreds polka

Efter Albin Palmqvist

Upptecknad av Olof Heden efter bandinspelning.

Albin hade lärt sig polkan av sin svärfar, spelmannen Alfred Fagerström (1883-1944)

Röde Orm torde ha passerat ön längs med farleden österut. Säljägare hade bosatt sig på stränderna redan under bronsåldern, ca 1 000 år f.Kr. Sjöfarare har landstigit på ön för att bunkra eller söka tillfälligt skydd, innan de seglat vidare.

Kökar heter ögruppen, Finlands sydligaste landområde, en ensam prick på kartan ute i Östersjön. Under andra världskriget gick ryska soldater vakt på ön och sedan skulle det dröja ännu några decennier innan historien åter fladdrade med sina vingslag.

På Kristi Himmelfärds dag, 1982, anlände en bonde-musikalisk utbrytargrupp från Sandviken, De kommo från fager Gestrikebygd, där järn fordom smiddes till hårdaste stål, utan dess like, enligt de vise. Sandvikens spelmanslag, anförda av Lars Hillström, var ute på turné i österled

Det var tidig morgon när vi lämnat Sandviken för att ta färjan över till Åland. Med på resan i bussen var Högbo Folkdansgille. De skulle dock inte följa oss vidare, men stanna i Mariehamn för umgänge med ett annat folkdanslag.

På väg ut till färjefästet i Långnäs ändrades stämningen i bussen, Det var en känsla av frihet som smög sig in i gruppen, oklart anledning till denna förändring. Förväntan tog dock över handen när vi insåg att vi hade framför oss en tre timmars lång färd på landsvägsfärja genom vacker skärgård ut till Kökar och öppet hav.

Nyfiket äntrade vi färjan och vid inspektion av kajutan konstaterades att det fanns en liten kiosk, ett hål i väggen, med hyllor fyllda av jätta drycker, kaffe, godis m.m.

Vi tömde hyllorna på delar av dess innehåll och satte oss ned. Efter lång väntan på båten var längtan efter spel svår och den utplånades omedelbart. Lassila hann knappt knäppa på mandolinen innan första stråktaget var spänt och andra fiolen stämd. Som en champagnekork flög låtarna ur instrumenten. Idéer och infall brusade som sprutande prosecco. Vi skrek av spelglädje inombords.

Alla som har upplevt det, vet vad det handlar om, den där stunden när det börjar rusa och alla är med på tåget. Minnet är idag bedrägligt, fyrtio år efteråt, men det kan ha varit Bröllop på Mobergs vind, som spelades när tåget skenade och proppen gick. Ett samfällt jubel bryter ut vid målgången

- Men nu 'lå, nu spela' vi så då dôna ända bort i Klangberget! ropade Lasse, i exalterad ton

Våra ögon tindrade, för bättre beröm kan en inte få om en är från Sandviken. Servitrisen kom med förtjusta steg springande och ställde fram en ölkorg på ett av borden. Bravo! Hon hade njutit storligen både av musiken och av vår köpvilja. Öl, chipspåsar, chokladkakor och godis hade langats från hålet i väggen i sådan mängd att lagret tagit slut. Vi hade tömt kiosken, alla glada!

Vi var ett tjugotal unga spelmän som varit med och bildat laget sex år tidigare. Vinter, vår och höst övade vi på Lottagården varje vecka. När sommaren kom for vi runt på spelmansstämmor. Nu skulle vi tillbringa ett par dagar på ön inbjudna av Kökar spelmanslag och det var ett välrepeterat gäng som åkte. Under Kjells ledning hade vi arbetat intensivt med vår repertoar och här skulle den få blomma ut.

När färjan tuffade in mot hamnen stod vi samlade på däck. Lasse var äldsten i gänget, en representant för vår pappa-generation. Det var han som initierat bildandet av laget. Han hade också en central roll då han var länken mellan oss och de äldre gubbarna.

Färjan bromsade in och Lasse kände att stundens allvar krävde värdighet. Han stegade fram till relingen, riktade sig ut mot kajen och efter en kort stund av eftertanke utropade han med den myndiga stämma, till vilken endast en kapten är kapabel:

-Ortsbefolkning ohøj!

Det är i minnet osäkert om huruvida denna hälsning hade någon effekt på därstädes boende ortsbor men vi hyllade vår ledare med skratt och glada tillrop och kände strax, med fast mark under våra fötter, att detta skulle nog bli kul.

Att gå i land på Kökar förändrar dig. Du är omringad av havet och hur tråget du än kikar ser du endast en tom horisont i alla väderstreck. Din civila kostym faller till marken, här krävs ingen av de roller du bär i vardagen. Fritt fram, vi har roliga timmen hela dagen.

En gräsplan är centrum för den lilla stugbyn. Den inbjuder till lek och Ulf, läkaren i laget, är den som har svårt att släppa vardagen då han ideligen vill gå en rond. Men utan patienter, då det är brottning det gäller. Pär ställer upp som sparring och matchen går runt i oräkneliga ronder. Bastun besöks flitigt. Bastukvistar har fixats av vår finlandsfödde vän som också bestämmer eldgivningen där inne, till de övrigas heta förtvivlan. För den som befann sig på rätt plats vid rätt tillfälle gavs en fullfjädrad imitation av en spelande tjädertupp, utförd på bryggan i bara mässingen, av vår medlem från Gävle. Ja, livet flöt på i behaglig takt de där dagarna, under solen på en ö, mitt ute i havet.

Bolle var ledare för Kökars spelmanslag. Vi hade träffats på en konferens året innan på Hotell Princess hemma i Sandviken, arrangerad av Föreningen Norden. Det blev god kontakt och vi beslutade att fortsättning skulle ske på Kökar.

Spelmanslaget hade ett dussintal medlemmar. Intresset för att spela fiol har traditionellt varit stort på ön och på 1920- och 30-talet fanns det fioler i alla gårdar. När Bolle flyttade till Kökar i mitten på 70-talet hade många lagt fiolen på hyllan. Men det ändrades snart sedan han kontaktat ett par av dem som ännu höll på. Ryktet spreds och det blev en nytändning i laget. Under 80-talet var de populära, var än de kom. 1984 besökte de Sverige för att spela vid Musik vid Siljan. Samma år uppträdde de också i Kaustby, på Nordens största folkmusikfestival

Kökarborna gick man ur huse när laget spelade till dans på hemmaplan, ty inget annat gäng kunde spela sådan dansvänlig polka. Vi blev varse detta faktum när vi träffades på lördagskvällen. Vilket ös!

Polkorna flög fram i hundra knutar, Gerdas bordsorgel trummade på i botten och Bolle drev på med hela kroppen, studsande i tvåtakt. Polkan dominerade repertoaren. Vi tog med oss några polkor och någon av dem finns fortfarande med på vår repertoar.

Hemresan innebar att försöka lämna det förvildade tillstånd vi försatt oss i och det blev en chockartad hastig tillvänjning till det civila. Vid ankomsten till Mariefhamn stod folkdanslaget ivrigt väntande på oss. En dansuppvisning var annonserad och den skulle redan ha börjat när vi äntligen släntrade ut ur bussen. Kjell som varit på turné med folkdansare tidigare räddade oss ur situationen med bistånd av Ulf. Flera av oss stampade takten medan vi famlade efter vårt normala tillstånd. Energin som sprudlat i laget var iögonfallande förbrukad och åskådliggjordes av ett par medlemmar i laget som lutande mot varandra försökte äta en hamburgare och sova samtidigt.

När instrumenten packades ned för sista gången konstaterades att vi hade hittat vårt sound. Energi och en stor portion spelglädje hade tillfogats låtarna. Det lekfulla sinnet och öppna hjärtan bidrog till den varma klangen. Det var denna mix som i fortsättningen skulle föra oss ut på turneer i södra Sverige, Norge och Danmark bland annat.

Vi sade hejdå till varann och Lasse avslutade resan med orden:

-Nog är det en jäkla tur att vi alla började spela fiol en gång i tiden.

Rysspolka

Efter Arnold Jansson.

Upptecknad av Olof Heden efter bandinspelning.

Den här polkan lärde sig kökarspelmännen på 1910-talet av rysk militär som var stationerad på Kökar. Polkan spelades ursprungligen på balalaika. Låten kräver en "rullande" stråkföring, att man får fram den rätta rytmen.

En osannolik grupp SSL som sannolikt var där, för sannerligen finns ju detta osannolika foto. Berättelsens händelser har vaskats i mannaminnen, blivit klarare efter att ha legat grumliga i tiden. Bara en liten del har här berättats. Ni får höra mer när vi ses igen, nån gång.... snart.

Vad har ni för spelminnen och upplevelser att berätta om. Skriv några rader, gärna ett foto. E räcker..... Skicka till reds. Mail.